

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi varojen takaisinmaksusta ja menetetyksi tuomitsemisesta (COM(2022) 245 final)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi varojen takaisinmaksusta ja menetetyksi tuomitsemisesta (COM(2022) 245 final) (U 73/2022 vp): Hallintovaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä U 73/2022 vp - UJ 38/2023 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Sampo Brander, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Monna Airiainen, sisäministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- keskusrikospoliisi

Viitetiedot

Hallintovaliokunta on aiemmin antanut asiasta lausunnot HaVL 30/2022 vp ja HaVL 3/2023 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio on antanut toukokuussa 2022 ehdotuksen direktiiviksi varojen takaisinmaksusta ja menetetyksi tuomitsemisesta (COM(2022) 245 final). Direktiiviehdotus sisältää vähimmäissäännökset omaisuuden jäljittämistä ja tunnistamisesta, jäädyttämisestä, menetetyksi tuomitsemisesta ja hallinnoinnista rikosoikeudellisissa menettelyissä. Lisäksi se sisältää säännökset, joilla helpotetaan unionin rajoittavien toimenpiteiden tehokasta täytäntöönpanoa ja niihin liittyvän omaisuuden myöhempää takaisinmaksua unionin rajoittavien toimenpiteiden rik-

Valiokunnan lausunto HaVL 22/2023 vp

komiseen liittyvien rikosten ehkäisemiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi. Ehdotuksella pyritään tehostamaan erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa. Direktiivillä korvattaisiin ns. konfiskaatiodirektiivi (2014/42/EU) ja ns. rikoshyöty päätös (2007/845/YOS).

Ehdotuksesta on käyty trilogineuvotteluja neuvoston, Euroopan parlamentin (EP) ja komission välillä kesäkuusta 2023 alkaen. Tämänhetkisten tietojen mukaan viimeiseksi tarkoitettu trilogi on 12.12.2023. U-jatkokirjeessä tarkastellaan Suomen kannalta keskeisimmiksi arvioituja trilogineuvotteluissa käsiteltäviä kysymyksiä, joiden osalta on katsottu tarpeelliseksi täydentää aikaisempia kantoja.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pyrkii trilogineuvotteluissa yleisesti neuvoston yleisnäkemyksen puolustamiseen (etenkin niin sanotun sosiaalisen uudelleenkäytön harkinnanvaraisuuden osalta) ja siihen, että myönnytyksiä EP:lle tehtäisiin kysymyksissä, joissa EP:n ehdotukset vaikuttavat vastaavan Suomen neuvottelutavoitteita (esimerkiksi tuomioon perustumatonta menetetyksi tuomitsemista koskeva vanhentumisaika, oikeussuojakeinot) tai olevan sopusoinnussa kansallisen lainsäädännön kanssa (esimerkiksi varojen jäljittämisen mahdollistaminen EU-tasolla myös asianomistajan vaatimusten osalta). Muilta osin valtioneuvosto katsoo aikaisemmin muodostettuja kantoja täydentävästi seuraavaa.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti EP:n ehdotukseen kasvattaa komission ehdottamaa luetteloa uusista, osana rikollisjärjestön toimintaa tehdyistä rikoksista (JR-rikokset), jotka sisällytettäisiin direktiivin soveltamisalaan. Valtioneuvosto katsoo, että jos myönnytykset EP:lle ovat välttämättömiä, mahdollinen kompromissimuotoilu on pyrittävä pitämään mahdollisimman lähellä neuvoston yleisnäkemystä, jossa JR-rikoksia koskevaa säännöstä rajattiin sekä tarkennettiin, että rikosten määritelmät perustuisivat kansalliseen lainsäädäntöön. Keskeistä on, että kompromissiehdotus pysyy direktiivin oikeusperustan puitteissa.

Jos ARO-toimistojen pääsyoikeuksia tietoihin EP:n ehdotuksen suuntaisesti kasvatetaan komission ehdotukseen verrattuna, valtioneuvosto pitää tärkeänä, että mahdollisimman monet uusista pääsyoikeuksista voidaan muun muassa suhteellisuuteen ja kustannustehokkuuteen liittyvistä syistä toteuttaa suoran ja välittömän pääsyn sijasta pyyntöön perustuvalla pääsyoikeudella. Erityisesti EU-tietojärjestelmiin sisältyviä tietoja koskevien pääsyoikeuksien suhteen on myös varmistettava, että ehdotus on järjestelmien perustamisasetusten ja muun EU-lainsäädännön mukainen.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti EP:n ehdottamiin uusiin sääntöihin rikoksen asianomistajan oikeuksien osalta siltä osin kuin ne selkeästi liittyvät nyt käsiteltävän ehdotuksen asiayhteyteen ja parantavat uhrin asemaa erityisesti rajat ylittävissä tilanteissa.

Valtioneuvosto toteaa pyrkivänsä neuvotteluissa yleisesti edelleen siihen, että riittävä kansallinen liikkumavara säilytetään, jotta uudet velvoitteet ovat sovitettavissa yhteen kansallisen lainsäädännön peruslähtökohtien kanssa. Valtioneuvosto muodostaa lopullisen kantansa ehdotukseen kokonaisarviointin perusteella, ottaen huomioon, että rikoshyödyn ja rikosentekovälinei-

Valiokunnan lausunto HaVL 22/2023 vp

den jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen ovat tärkeitä keinoja rikollisuuden torjunnassa ja rikosten vaikutusten vähentämisessä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komissio on antanut toukokuussa 2022 ehdotuksen direktiiviksi varojen takaisinmaksusta ja menetetyksi tuomitsemisesta, jolla korvattaisiin nykyinen vuonna 2014 annettu ns. konfiskaatio-direktiivi (2014/42/EU) ja vuonna 2007 annettu ns. rikoshyötypäätös (2007/845/YOS). Ehdotuksen tavoitteena on tehostaa rikollisen omaisuuden takaisinmaksua ja menetetyksi tuomitsemista säätämällä nykyistä kattavammin kaikista prosessin vaiheista. Ehdotuksella pyritään tehostamaan erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa.

Hallintovaliokunta pitää direktiiviehdotuksen tavoitteita tärkeinä. Valiokunta katsoo, että EU:n jäsenvaltioilla tulee olla tehokkaat varallisuuden takaisinmaksun järjestelmät ja toimivaltaisilla viranomaisilla käytössään monipuolisia työkaluja, joiden avulla voidaan muun muassa jäljittää ja tunnistaa entistä tehokkaammin rikollista omaisuutta rajat ylittävissä tapauksissa. Rikollisten keskeinen motiivi on taloudellisen hyödyn saaminen, joten rikoksentekevälaineiden ja rikoshyödyn tehokas takavarikointi ja menetetyksi tuomitseminen on yksi vaikuttavimmista keinoista torjua rikollisuutta.

Neuvoston yleisnäkemyksensä ja Euroopan parlamentin (EP) kanta on hyväksytty kesäkuussa 2023, josta alkaen on käyty trilogineuvotteluja. Tämänhetkisten tietojen mukaan viimeiseksi tarkoitettu trilogi on 12.12.2023. Saadun selvityksen mukaan tämänhetkisen neuvottelutilanteen perusteella vaikuttaa ilmeiseltä, että lopulliseen direktiiviin tulee myös velvoitteita, joihin valtioneuvosto on trilogineuvottelujen aikana suhtautunut varauksellisesti.

Hallintovaliokunta on antanut direktiiviehdotuksesta aiemmin lausunnot HaVL 3/2023 vp ja HaVL 30/2022 vp. Valiokunta on lausunnoissaan käsitellyt muun muassa ehdotuksia, jotka koskevat varallisuuden takaisinmaksusta vastaavia toimistoja (Assets Recovery Office, ARO). Suomessa tällainen ARO-toimisto toimii keskusrikospoliisin yhteydessä.

Jatkokirjelmässä on esitelty keskeisiä EP:n muutosehdotuksia. Poliisiyhteistyön osalta EP ehdottaa muun muassa, että ARO-toimistojen pääsyoikeuksia tietoihin (6 artikla) merkittävästi laajennetaan. Jos ARO-toimistojen pääsyoikeuksia tietoihin EP:n ehdotuksen suuntaisesti kasvatetaan komission ehdotukseen verrattuna, valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä, että mahdollisimman monet uusista pääsyoikeuksista voidaan muun muassa suhteellisuuteen ja kustannustehokkuuteen liittyvistä syistä toteuttaa suoran ja välittömän pääsyn sijasta pyyntöön perustavalla pääsyoikeudella. Varsinkin EU-tietojärjestelmiin sisältyviä tietoja koskevien pääsyoikeuksien suhteen on myös varmistettava, että ehdotus on tietojärjestelmien perustamisasetusten ja muun EU-lainsäädännön mukainen. Alustavan arvion mukaan poliisilla on jo nykyisin pääsy suureen osaan ehdotetuista uusista tietoluokista poliisilain (872/2011) 4 luvun 2 ja 3 §:n nojalla, joskaan kyse ei välttämättä ole suorasta ja välittömästä pääsystä.

Valiokunta on aiemmissa lausunnoissaan käsitellyt muun ohella ARO-toimistojen mahdollista pääsyoikeutta pankkitilien saldo- ja tapahtumatietoihin. Yksityiskohtaisten tilitapahtumatietojen

Valiokunnan lausunto HaVL 22/2023 vp

EU-tason sääntelyyn liittyy laajempia kysymyksiä, eikä EP ole ehdottamassa tähän muutosta. Valiokunta pitää kuitenkin myönteisenä, että EP:n ehdotuksesta 6 artiklaan lisättäisiin uusina tietoluokkina muun muassa pankkitilien saldotiedot ja sähköisten rahälähetysten (wire-transfers) tiedot.

Trilogineuvotteluissa ovat nousseet esiin myös säännökset ARO-toimiston mahdollisista uusista tehtävistä. Komission antaman direktiiviehdotuksen mukaan ARO-toimistoille annettaisiin uusia unionin rajoittaviin toimenpiteisiin ja kohdennettuihin talouspakotteisiin liittyviä tehtäviä, jos se on tarpeen rikosten ehkäisemiseksi, paljastamiseksi tai tutkimiseksi. Mainitut säännökset on poistettu neuvoston yleisnäkemyksestä. EP puolestaan on kannattanut komission ehdotusta. Selvityksen mukaan puheenjohtajavaltio on pyrkinyt muotoilemaan asiaan kompromissia. Valiokunta viittaa U-kirjelmästä antamaansa lausuntoon (HaVL 30/2022 vp, s. 5) ja pitää tärkeänä, ettei ARO-toimistoille osoiteta sellaisia pakotteiden täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä, jotka kuuluvat Suomessa ulosottoviranomaisen toimivaltaan.

Jatkokirjelmän mukaan valtioneuvosto pyrkii neuvotteluissa yleisesti edelleen siihen, että riittävä kansallinen liikkumavara säilytetään, jotta uudet velvoitteet ovat sovitettavissa yhteen kansallisen lainsäädännön peruslähtökohtien kanssa. Valtioneuvosto muodostaa lopullisen kantansa ehdotukseen kokonaisarviointin perusteella, ottaen huomioon, että rikoshyödyn ja rikoksentekovälineiden jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen ovat tärkeitä keinoja rikollisuuden torjunnassa ja rikosten vaikutusten vähentämisessä. Valiokunta tukee valtioneuvoston toimintalinjaa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto HaVL 22/2023 vp

Helsingissä 30.11.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Juha Hänninen kok
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Laura Meriluoto vas
jäsen Eemeli Peltonen sd
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Paula Werning sd
jäsen Joakim Vigelius ps
varajäsen Sanna Antikainen ps
varajäsen Pekka Toveri kok
varajäsen Timo Vornanen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne